

Počevši, dakle, od najsitnije stvari, proces »otvorene ljubavi« nastavlja se kroz biosferu. Uočavamo kako jednostavno postaje složenim, kako sve teži prema humanizaciji i spiritualizaciji, prema sve većem okupljanju oko čovjeka, da bi napokon sve zajedno s čovjekom, silom svoje unutarnje snage, jer »zakon otvorene ljubavi zapisan je već u hilonima«, konvergiralo Kristu, evanđeoskoj Omega Životu.

Moram pozdraviti ostvarenje ovoga velikog djela u našoj pokoncilskoj duhovnosti. Na jedan veoma pristupačan način ponudena nam je hrana umu i srcu — vjeri. U njoj je nazočna misao poštenog Grka i Židova, Aristotela i Pavla, Darwina i Teilharda de Chardina. Ipak, ono što me se posebno dojmilo to je činjenica kako je Bog golem u svojim »malim« djelima.

Što se tiče gledišta Teilharda de Chardina, vjerujem da je potrebna velika stalnoženost uma da bi se moglo razlučiti znanstveno od poetičnoga, kako u znanosti tako i u njegovoj teologiji.

NOVI PRIJEVODI PAULA CLAUDELA

Veljko Vučetić

Posljednjih nekoliko godina u nas su se u Hrvatskoj pojavili novi prijevodi Paula Claudela: *Kantata za tri glasa* — u prijevodu Zvonimira Mrkonjića, u izdanju Matice hrvatske iz Splita i dvije drame: *Navještenje i Razdioba podneva* u prijevodu Janka Marinkovića, Petra Selema i Daše Bradačića, a u izdanju Hrvatskog književnog društva Sv. Cirila i Metoda. Budući da se ne možemo pohvaliti drugim većim prijevodiima iz Claudelova opusa, vrijedno je kazati nekoliko riječi o ovim izdanjima. Obje drame doživjele su svoje praižvedbe u Zagrebu i za njih je pakazano znatno zanimanje.

U *Razdiobi podneva*, pojavljuju se samo četiri osobe: Yse, Amalric, De Ciz i Mesa. Na brodu koji plovi Indijskim oceanom za Kinu susreću se glavni junaci, tri muškarca i jedna žena. Ljubavna tragedija je na vidiku. Sva trojica se lome za njom i ona se predaje vihoru strasti koja je mori do ponora i bezdna. To nije pitanje samo ljubavnog para, već pitanje ljudske sudbine i ljudske egzistencije uopće. Povijest pada i grijeha je pred nama u veličanstvenim reminiscencijama Paula Claudela. Sve osobe ove drame osjećaju neodoljivost strasti koja ih lomi s jecajima i osjećajem beskonačnosti u kojoj treba da vlada neka harmonija koju oni, eto, silom prilika, barem se tako čini, lome i narušavaju.

Paul Claudel je znao i umio da iz jednostavne ljubavne drame postavi pitanje božanskog reda, pitanje beskonačne harmonije koja se odsijeva u zvjezdanom nebu i u podnevu kao razdiobi svjetlosnih snaga, koja se tako jasno ocrtava i u ljudskoj sudbini.

U ljudskoj se duši odvija borba i rijedak je onaj čovjek koji nije osjetio posljedice te borbe. Tako i glavni junaci ove drame trgaju se i lome kao valovi na pučini dok i u njima ne ponikne dobra i blaga riječ božanske nade. — Evo što glavni junak Mesa izriče: »Za vas se barem znade tko ste i s kim imate posla. Ali, zamislite da je netko u vama Zauvijek; i da se u sebi treba trpjeti nekog drugog. On živi, ja živim; on misli i u svom srcu ja mjerim

njegovu misao. Mogu li da ne vidim Njega koji je stvorio moje oči? Ne mogu se izbaviti Njega koji je stvorio moje srce. Ne razumijete! Ali čemu razumjeti? Može li riječ razumjeti samu sebe? A ipak, da bi postojala, Netko drugdi treba da je čita. O radosti, biti voljen dokraja! O željo, biti rastvoren kao knjiga!»

U ovoj drami se ističe determinacija ljudskog pada kao jedno od najsudbonosnijih pitanja čovjeka uopće. Život na zemlji bio bi posvemašnja tragedija, što se tiče ljudskih razmjera, da se u taj isti život svojom poviješću nije upleo sam Bog. Junaci ove drame padaju i posrću, a u istim bolnim trzajima i lutanjima sriču se nade o vječnoj harmoniji i istini o postojanju Boga, koja je tako uzavrelo protutnjila usnama Mese; sva je drama puna nade i iščekivanja, drama čovjeka.

Drama *Navještenje* himna je ljubavi, ljudske ljubavi koja ožarena dubokom vjerom transcendirira u najviše vrhunce božje milosti. Claudel je svojim versetima izrazio baš taj prijelomni obrtaj u povijesti čovjeka. Naoko banalni osjećaj, kojim se regeneriraju pokoljenja, ljubav, ima drugačiji smisao u cjelovu Boga. U junacima ove drame padaju i posrću, a u istim bolnim trzajima i lutanjima sriču se nade o vječnoj harmoniji i istini o postojanju Boga, koja je tako uzavrelo protutnjila usnama Mese; sva je drama puna nade i iščekivanja, drama čovjeka.

Zanimljiva je povijest Claudelovih junaka. Violaine se razboli od gube i na taj način doživljava otpad od svijeta. Njezina bolest se pretvara u svećeničku žrtvu ljubavi. Tu je i pitanje ljudske sudbine u najdubljim njezinim razmjerima. Kao da ništa nije slučajno u ovom besmislenom svijetu. Povijest našeg života gledana iz kuta transcendentalne ljubavi hod je prema Bogu, putem križa. Čovjek istina pati, ali kao i Krist doživljava uskrsno jutro glorioze.

Sve je junake ove drame dotakla božanska ljubav i svi se oni, kao klasje žita, pokoravaju zovu kojim ih zove veliki Zov božje ljubavi.

Lik graditelja crkava i hodočasnika Kristova groba Pienrea de Craona gotovo je maestetičan. Evo kako on doživljava Boga: »Kako se sve što je stvoreno utapa s Gospodinom u duboku tajnu. Sve što je skriveno postaje po Njemu vidljivo, i ja ćutim duh svježine ruže na mom obrazu.

Slavi svoga Boga, blagoslovljena zemljo u suzama i tami! Plod je za čovjeka, ali Bogu pripada cvijet i miomiris svega što se rađa. Tako i miris sakrivenih svete duše, kao s lista metvice, odaje njenu krepost.«

Zanimljivo je kako je Paul Claudel kroz ovu svoju poznatu dramu uspio izraziti mistiku ljubavi. Ovdje je ljubav preobražena do božjih visina — zahvaljujući Bogu koji se daruje čovjeku i čovjeku koji se predaje božjem zovu. Ovdje kao da je već izvršena harmonija ljudske povijesti na zemlji što u *Razdiobi podneva* tek naslućujemo. *Navještenje* je pobjeda čovjeka i pobjeda skrivenog Boga koji se čovjeku daje iskustveno, kroz vrelo ljubavi, kroz mistiku.

Kantata za tri glasa simfonično je djelce psalmodičnog karaktera. Dijalog Laete, Fauste i Beate pretvara se u himnu svemu stvorenom. Čitamo izvanredne pjesme u prozi, o ruži, o miomirisu, sjeni, vinogradu. U simboličnim plodovima prirode Claudel vidi dubokoumni nacrt Boga, da sve što je stvoreno služi čovjeku. U svemu se nazrijeva Božji primisao. Ako se čovjek okrene prema prirodi kao Božjem daru, uživa neizrecivo vrelo užitaka i radosti. A to je svrha stvaranja: radost djece božje koja se vesele neopisivom božjem zagrljaju koji susreću na svakom koraku.